

Σατιρική Επιθεώρηση

Η Βιβλιοθήκη, με τη συγκατάθεση και την ευγενική παραχώρηση του κ. Γεώργιου Μαυρογένη έχει ψηφιοποιήσει την εφημερίδα «Σατιρική Επιθεώρηση». Συνολικά ψηφιοποιήθηκαν 618 τεύχη τα οποία καλύπτουν τις δημοσιεύσεις μεταξύ των ετών 1964-1985. Ολόκληρα τα ψηφιοποιημένα τεύχη της εφημερίδας είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα <http://athena.cut.ac.cy/satiriki> η οποία δημιουργήθηκε ειδικά γ' αυτό τον σκοπό.

Ταυτόχρονα, οι γελοιογραφίες από τα τεύχη της Σατιρικής μετά από κατάλληλη επεξεργασία και τεκμηρίωση έχουν καταχωρηθεί στο ιδρυματικό καταθετήριο ΚΤΙΣΙΣ και είναι ελεύθερα προσβάσιμες στο διαδίκτυο. Η συλλογή περιλαμβάνει 3427 γελοιογραφίες της Σατιρικής από το 1964, χρονολογία κατά την οποία κυκλοφόρησε για πρώτη φορά μέχρι το 1985. Η τεκμηρίωση του υλικού έγινε με βάση τον τίτλο, τη θεματολογία και τα πρόσωπα που απεικονίζονται σε κάθε γελοιογραφία. Για το σκοπό αυτό δημιουργήθηκε αρχείο θεματικών όρων με βάση τις θεματικές επικεφαλίδες της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου, ενώ για την περιγραφή των μεταδεδομένων χρησιμοποιήθηκε το πρότυπο Dublin Core. Για την ολοκλήρωση του έργου εργάστηκαν τρία μέλη από το προσωπικό της ΒΤΠ και πέντε φοιτητές πρακτικής, συνολική διάρκεια έργου 10 μήνες.

Η ψηφιοποίηση και επομένως η διατήρηση και διάθεση της συγκεκριμένης εφημερίδας είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη μελέτη της ιστορίας της κυπριακής γελοιογραφίας. Η Σατιρική επηρέασε πολλούς σατιρικούς λογοτέχνες και γελοιογράφους, όπως ο Άντης Ψημενόπουλος, ο Μιχάλης Πιτσιλλίδης, ο Άντρος Παυλίδης, ο Χριστάκης Γεωργίου, ο Δημήτρης Παπαδημήτρης κ.ά. Επιπλέον, με τη Σατιρική ο Μαυρογένης εισαγάγει καινοτομίες στον κυπριακό τύπο, όπως το έγχρωμο σκίτσο. Μέσα από τις γελοιογραφίες, το σατιρικό στίχο και τα ευθυμογραφήματα του σχολιάζει γεγονότα, πολιτικές εξελίξεις και προσωπικότητες της εποχής του.

Το γελοιογραφικό έργο του Μαυρογένη χαρακτηρίζεται από εικαστικές προσεγγίσεις δίνοντας έμφαση στην απεικόνιση, τις εκφράσεις των προσώπων και τους συμβολισμούς. Με δηκτική ειρωνεία στιγμάτιζε τη στάση των μεγάλων δυνάμεων σε βάρος της Κύπρου. Πολλές φορές οι γελοιογραφίες του είχαν μνημειακή μορφή και εμποτιζόνταν με τη δύναμη του πολιτικού πλακάτ. Στις γελοιογραφίες του καθιέρωσε τη φιγούρα του Ττόφαλλου, ο οποίος εκπροσωπούσε την κοινή γνώμη, το λαό, τον ίδιο τον γελοιογράφο. Μετά από διακοπή επτά χρόνων (1967-1974), η Σατιρική Επιθεώρηση επανέρχεται ενισχυμένη με νέους συνεργάτες, όπως οι γελοιογράφοι Πέτρος Παπαπέτρου, Σώτος Βοσκαρίδης και Γιώργος Ζήνωνος καθώς και οι σατιρικοί συγγραφείς Τάσος Αριστοτέλους, Γιώργος Στυλιανού, Πανίκος Παναγή κ.ά. Η τραγωδία της Κύπρου

με το πραξικόπημα και την τουρκική εισβολή τον Ιούλιο του 1974, όπως και όλες οι τραγωδίες που μπορεί ένας λαός να ζήσει, δεν μπορούν να αποτελούν περιόδους άνθησης για τη γελοιογραφία.

Λίγα λόγια για τον Γεώργιο Μαυρογένη...

Ο Γεώργιος Μαυρογένης γεννήθηκε στη Λεμεσό, τον Μάρτη του 1928. Μαθητής ακόμα αναγνωρίστηκε ως ένα σπάνιο ζωγραφικό ταλέντο. Ο νεαρός Μαυρογένης παρακολούθησε ιδιαίτερα μαθήματα ζωγραφικής από τον Λεμεσιανό καλλιτέχνη Γεώργιο Φασουλιώτη, από τον οποίο και επηρεάστηκε.

Μετά την αποφοίτησή του από το Γυμνάσιο, αναγκάστηκε να δουλέψει σκληρά καθότι ο θάνατος του πατέρα του δεν του επέτρεπε σπουδές στο εξωτερικό. Αρχικά εργάστηκε στο Δήμο Λεμεσού, ενώ αργότερα δημιούργησε το δικό του ατελιέ, αναλαμβάνοντας τη διακόσμηση σε θέατρα ή άλλους χώρους, σκηνικά, ταμπέλες και διαφημίσεις.

Το 1951, ο Μαυρογένης πήγε στο Λονδίνο όπου δούλεψε ενώ παράλληλα παρακολουθούσε μαθήματα γλυπτικής και ζωγραφικής στο Saint John Art School. Οι καθηγητές της Σχολής τον επέλεξαν για μια ομαδική έκθεση γλυπτικής, όπου το έργο του, ένας έφηβος σμιλεμένος σε πέτρα σε κλασικό στυλ, πουλήθηκε πρώτο στην τιμή των £100, πολύ υψηλή για τα δεδομένα της εποχής. Επιστρέφοντας στη γενέτειρα του, τη Λεμεσό, έχοντας περισσότερες γνώσεις και εμπειρίες ασχολήθηκε με τα θεατρικά δρώμενα της πόλης, ζωγράφιζε, ενώ ταυτόχρονα η δράση του ήταν καθοριστική για την εδραίωση και επιτυχία των εκδηλώσεων του Καρναβαλιού και της γιορτής του Κρασιού. Επιπλέον, στις αρχές της δεκαετίας του 1960, με τη συμβολή του ιδίου και των δασκάλων της πόλης, το Θέατρο του Κοιριού απέκτησε μια ζωντανή παρουσία την οποία διατηρεί μέχρι σήμερα.

Πέρα από τη ζωγραφική, τη γλυπτική, το θέατρο και τη σκιτσογραφία, η γελοιογραφία υπήρξε η συστηματική του ενασχόληση. Το 1964 κυκλοφόρησε τη «Σατιρική» όπου η φιγούρα του Ττόφαλλου πήρε σάρκα και οστά, ταυτίστηκε με τη ζωή και το δράμα του κυπριακού λαού, αποτελώντας σύμβολο της εποχής.

Ο Μαυρογένης αντλούσε τη θεματογραφία του κυρίως από τη ζωή, το δράμα και τις προσωπικότητες της Κύπρου, αλλά και από γεγονότα που διαδραματίζονταν στον υπόλοιπο κόσμο. Όπως χαρακτηριστικά δηλώνει ο κριτικός και λογοτέχνης Χριστάκης Γεωργίου «το νεανικό επαναστατικό πνεύμα του Μαυρογένη βρίσκεται στην ωριμότητά του την έκφρασή του, σε μια απέραντη αγάπη προς το μαχόμενο άνθρωπο».

Ο γελοιογράφος Μαυρογένης αναγνωρίστηκε στην Κύπρο αλλά και στον ευρύτερο διεθνή χώρο. Το 1975 ήταν ένας από τους βραβευθέντες στη Διεθνή Έκθεση Γελοιογραφίας με θέμα «Αντιφασισμός» που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα. Επιπρόσθετα, γελοιογραφίες του δημοσιεύτηκαν στο ρωσικό σατιρικό περιοδικό «Κροκοτίλ» και σε έντυπα διαφόρων χωρών όπως Αμερική, Καναδά, Βουλγαρία, Αυστραλία, περιοδικά της Μέσης Ανατολής και αλλού. Συμμεριζόμενοι την άποψη του Χριστάκη Γεωργίου «η παγκόσμια αναγνώριση είναι αποτέλεσμα της ευρύτητας της θεματογραφίας του γελοιογράφου Μαυρογένη και της τεχνικής αρτιότητας της γελοιογραφίας του».

Πηγές:

Γιώργος Μαυρογένης, Βιογραφικό. Διαθέσιμο από: <<http://www.mavrogenis-george.com/>> [Τελευταία πρόσβαση 27 Σεπτεμβρίου 2010].

Μαυρογένης, Γ. 2000, Μαυρογένης, Ένωση Συντακτών Κύπρου.

Ττόφαλλος ο Κλωναρίτης

Απόσπασμα από τη «Σατιρική Επιθεώρηση» που φιλοξενήθηκε στην εφημερίδα «Σημερινή» στις 26 Μαΐου 1996

Αντίσταση μέσα από το γέλιο

Πολλοί έκαναν αντίσταση... Αλλά μέσα από τον μαρτυρικό Λαό ξεχωρίζει κι ένας πανέξυπνος και παμπόνηρος βρακάς που τάλεγε πάντα σταράτα κάνοντας πάντα με χιούμορ τη δική του αντίσταση.

Πότε με γέλιο, πότε με πικρό χαμόγελο, πότε με μια γκριμάτσα όλο σημασία κάρφωνε σπαθιά όπου έστρεφε τα γουρλωμένα αιωνίως μάτια του.

Είναι ο Ττόφαλλος... Γέννημα και θρέμμα της γελοιογραφικής φαντασίας του Μαυρογένη που... έβγαζε το άχτι του μέσω του Ττοφαλλέου.

Ο Ττόφαλλος είναι ένας ήρωας όνομα και πράμα. Τάλεγε μεν σταράτα, αλλά γνώριζε εκ των προτέρων ότι διαβιούσε εν ασφαλεία. Γιατί αν αποφάσιζαν οι παράνομοι να τον ξεπαστρέψουν για την αθυροστομία του, τον Μαυρογένη θάτρωγαν πρώτα!

Ο πονηρός Ττόφαλλος δε σκεφτόταν ότι μιας και πάθαινε τίποτε ο Μαυρογένης ο ίδιος θα είχε την ίδια τύχη. Γιατί Ττόφαλλος ίσον τα δάκτυλα του Μαυρογένη.

Όπου λοιπόν του κατέβαινε πήγαινε. Σε κρησφύγετα της ΕΟΚΑ Β', σε «κατακόμβες», σε στρατόπεδα, στα άδυτα της ΣΙΑ. Θρασύς, τολμηρός αθυρόστομος, καβγατζής.

**ΓΡΑΜΜΑ
που τον Ττόφαλλον τον Κλωναρίτην**

Είδα την εφημερίδα σου προχτές το Σάββατο, κύριε Μαυρογένη, μες' τον καβέννο του Συμιλλουδία τζι' άρεσάν μου πολλά κατά Θεόν. Ήσουν η καρδιά μου κούτσασε — με το συμπάθειον — τζι' άμαν είδα τζείνα τα πλουμιστά τα σκεδιά σου τζι' εδωκέρσασα ό τι έγγραψαν τούτ' η «Σατιρική» σου, εγγήκεν η καρδιά μου περβόλον.

Εμπήκεν μου μεράκι ναού την Λεμεσόνα να σ' εύρω για να σου κάμω ττόκκαν, αμά ώσπι να πάω παραπιπτός που το Κλωναρίτην εις το Τζελλάτζην, ο Τριμπάκκηρος ο σιωφέρης έφρην. Εγώ που σου γράφω είμαι ο Ττοφαλλος που το Κλωναρίτην. Είμαι έσκαυστός περίπου που τον Σολομύτην τον υπουρνών, τον Αντρέαν τον Παπαδόπουλλον που όπου τον χάσκες εν νάνει στον Ναυτικόν Όμιλον τίσιςρος, ή' έναν κοντοτσιτάλλον τζάι μασίται με το πανίν της βάρκας του. Εμάν η σπουδιαιότητα μου παίζει τέγκην με τον Κυπριανού που παει τζι' έρεκται δεκάση βολές την εφτομάδαν στο εσωτερικόν, παίρνει τζάι φέρνει χαπάρκα, ψουψουλίζει τα του Αρχειπισκόπου τζι' εμάς εν μιάς λαλούν τιπότες. Καρτέ Γιωρκάτζης, κύριε Μαυρογένη, που τζείνουν που να παί λαλει το τζι' ό τι τρέεις σε κατάρσας.

Έχω πολλύν μεράκι να γραφώ στες εθεμερίες, κύριε Μαυρογένη, τζάι θαρκούμαι πωςίτα καταφέρνω κολλιίν που τον Σπυριδάκη που τρέμει την ζην του να αποδείξει πως οι Κυπριοί εν Έλληνες, σαν να τζάι λαλει μας, θωρείτε τουν το σίκον, Να σας αποδείξω πως το έκαμεν η σπτζά. Ημάρων θεέ μου!

Εν να λαλι, καλύτερα πράματα εγώ που τζείνουν που συντάσσει το «μύλων του εθνοφρουρού» τζάι ουζούνταν παιδέυκει μας με τζείνα που γράφουν τα βιβλία του σχολείου για τον Κολοκοτρώνη τζάι τον Παπαφλέσσαν, μιας τζάι κάμνει μάθημα μέσ στο σχολειόν του Κλωναρίου.

Νέισαι! Εγώ μιν βολάν, προτεινίσκω σου να σου πέμψω γράμμαν κάθε εφτομάδαν τζι' αν βρισκεις αρεστόν, βάλε το στην «Σατιρική» σου, είδε καν ού, μεν το βάλεις. Μανιχά να μεν το πετάσσεις τζι' εν κριμάν. Που έβρεις! Μπορεί να σου δοξει να σάεις τίποτε χαλασμένον, να σωφτάσεις τζάι να σου βρεθεί στην περισσίαν το γράμμαν μου. Να τσίσεις πάντα μέσ' την πούγκαν. Αν εν σάν, για την εθεμερίαν. Αν δεν ένι, για την άλλην, χρείαν. Εν να βάλω τα δυνατά μου, να μεν γενώ χώμαν, Ξέρω πως οι λαφραϊνός εν σου αρεσκούν. Γι' αυτόν εν να γράφω ό τι θάρουν τ' αμμάδια μου τζι' εν να τα λαλι σκέττα, κορτά τζάι Κλωναρίτικα. Ούτε Γαρουφαλιάς είμαι, ούτε Κωστήπουλλος, ούτε Παπαντράς που συντυγνάωνν τζι' εν τους καταλόβεις. Συμφωνός: Εγώ είμαι σίουρος πως εν να θάρω τόνουμ μου κάθε Σάββατον τυπωμένον. Πού το Ξέρω; Χμ! Είναι, κύριε Μαυρογένη, αφου τον Ευλάμητον βάλεις τον. Τον Αμυρινότην, τον Παπαδημητρήν, τον Μιχακμυγιάντην τζάι τον άλλον τον λειψατήλητον τον Πίτε, καταράκεις τους ούλα που ναίσεις έναν τάγμαν γραμματικόν.

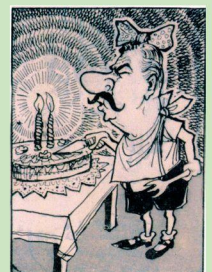
Βάρμ' με τζάι μέναν τζι' ας μείνουμ μαύρα. Εν τζάι Ξέρω που τούτους ούλλους καθά νου το αξιωμάν που του εδωσες. Εμάναν, μιν βολάν βάρμ' με τζι' ας μεν μου δωσεις τσαρτέλλαν πλέ. Νόσεις την εφτζήτην μου που το είκοσι μου νύστα.

Ο ΤΤΟΦΑΛΛΟΣ που το ΚΛΩΝΑΡΙΝ

Πώς ξεκίνησε ο Ττόφαλλος;

Το πρώτο γράμμα από τον Ττόφαλλον τον Κλωναρίτην δημοσιεύθηκε στη δεύτερη έκδοση της Σατιρικής, ημερομηνίας 29 Αυγούστου 1964. Συντάκτης του γράμματος ο γνωστός Μιχάλης Πιτσιλλίδης, ο οποίος ήδη από την πρώτη έκδοση της Σατιρικής συνεργαζόταν με τη «Στήλη του Πίτες». Στο δεύτερο τεύχος εμφανίζεται με ακόμα μια στήλη, τον Ττόφαλλον.

Ο Ττόφαλλος, με τα ξεχωριστά γράμματά του στην κυπριακή διάλεκτο, έγινε γρήγορα αγαπητός από το κοινό και σιγά-σιγά η μορφή του πήρε σάρκα και οστά. Σε κάποιο στάδιο ο Μιχάλης Πιτσιλλίδης δεν μπορούσε να συνεχίσει και τις δύο στήλες στη Σατιρική κι έτσι ο Ττόφαλλος πέρασε στη γελοιογραφική πέννα του Μαυρογένη. Με άλλα λόγια, ο ίδιος ο Μαυρογένης κάθε Σάββατο έστελνε γράμμα στον εαυτό του ως Ττόφαλλος.

Στην πιο πάνω γελοιογραφία σβήνει τα κεράκια του, τον Αύγουστο του 1966, γιορτάζοντας μαζί με τη Σατιρική τα δύο πρώτα χρόνια της ζωής τους.